

3

สถานการณ์พลังงาน ๆ กับการสร้างสุขในชุมชน

ผศ.ประสพ มี้แต้ม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เรื่องพลังงานเป็นเรื่องที่พ่อค้าพลังงานและกลไกของรัฐทำให้คนทั่วไปเข้าใจผิดในหลายมิติ เช่น (1) เป็นเรื่องของผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ผู้บริโภคคอยจ่ายเงินซื้ออย่างเดียว เมื่อเดือดร้อนทนนไม่ไหวก็อนุญาตให้ปันได้เล็กน้อยเพื่อลดความเครียด (2) เป็นเรื่องของไฟฟ้า น้ำมัน และ ก๊าซหุงต้ม เท่านั้น ซึ่งมียอดรายจ่ายโดยตรงรวมกันแล้วไม่มากนัก แต่ไม่คิดรวมไปถึงต้นทุนพลังงานในสินค้าชนิดอื่นๆ (3) ไม่เชื่อมโยงกับปัญหาสุขภาพ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมทั้งปัญหาโลกร้อน น้ำท่วม แผ่นดินไหว (4) ไม่เกี่ยวกับปัญหาอื่น เช่น ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน การว่างงานและความยากจนที่รุนแรงเพิ่มขึ้นทุกขณะ

บทความนี้จะนำเสนอทั้งข้อมูลและแนวคิดบางอย่าง เพื่อค้านแย้งกับสิ่งที่กลุ่มพ่อค้าพลังงาน ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค และรัฐบาลพยายามทำให้คนเราเข้าใจผิด

นอกจากนี้ จะชี้ให้เห็นแนวทางที่ชัดเจนว่า (1) ระดับปัจเจกสามารถร่วมกันผลักดันเชิงนโยบายสาธารณะได้ เพราะเรื่องนี้กระทบถึงทุกคน (2) ระดับชุมชนสามารถร่วมกันสร้างสุขได้จริง ถ้าสามารถรวมตัวกันทำธุรกิจด้านพลังงานในชุมชนของตนเองได้

อนึ่ง เนื่องจากเรื่องพลังงานเป็นเรื่องที่กว้างขวางมาก ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะที่สำคัญต่อพื้นที่ภาคใต้เป็นพิเศษเพียงบางประเด็นเท่านั้น

ขนาดของรายจ่ายด้านพลังงาน

เราจะพิจารณาใน 2 ระดับ คือ

ในระดับประเทศ

ในปี 2545 คนไทยทั้งประเทศได้เสียค่าใช้จ่ายด้านพลังงานโดยเฉลี่ยประมาณ 14% ของรายได้

ประชาชาติหรือของจีดีพี ซึ่งตอนนั้นราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกประมาณ 40 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล แต่ในปี 2548 ซึ่งราคาน้ำมันดิบได้ทะยานไปอยู่ที่เกือบๆ 60 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล คาดว่าค่าใช้จ่ายด้านพลังงานน่าจะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 20% หรือ 1 ใน 5 ของรายได้ คิดเป็นมูลค่าพลังงานที่ใช้ในปี 2548 ประมาณ 1.3 ล้านล้านบาท²

ในปี 2548 บริษัท ปตท. จำกัด (ที่เคยเป็นของรัฐแต่ถูกแปรรูปเป็นเอกชน 48%) ได้โดยกำไรไปถึง 8.5 หมื่นล้านบาท ในขณะที่คนไทยต้องซื้อน้ำมันในราคาแพงเป็นประวัติการณ์ คุณโสภณ สุภาพงษ์ กล่าวว่า “นี่คือการปล้นประชาชนชัดๆ”

ในระดับชุมชน

เราแทบจะไม่เคยมีการสำรวจว่าค่าใช้จ่ายด้านพลังงานของเรามีมากน้อยแค่ไหน แต่ชาวชุมชนอุโลก อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ได้เก็บข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน แล้วจึงได้ค้นพบด้วยตนเองว่า ชุมชนขนาด 1,041 ครัวเรือนมีประชากร 5,434 คน มีค่าใช้จ่ายด้านพลังงานอย่างเดียวกว่า 14.5 ล้านบาท (ปี 2545) คิดเฉลี่ยครัวเรือนละ 14,000 บาทต่อปี ซึ่งเมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 25,000 บาทต่อปี ก็คิดเป็นร้อยละ 56 ของรายได้ทั้งหมดทีเดียว³

ที่กล่าวมานี้เพื่อยืนยันว่า เรื่องพลังงานเป็นเรื่องใหญ่โตมากในมิติเศรษฐกิจ สร้างผลกำไรจำนวนมหาศาลแก่ผู้ประกอบการ สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้บริโภคทั่วประเทศ ทางออกของปัญหาดังกล่าว อยู่ที่การเปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลและชุมชนสามารถขายพลังงานเข้าสู่ระบบรวมของประเทศได้ เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ทำได้เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปและอื่นๆ

ประเด็นต่อไปจะกล่าวถึงมิติทางสุขภาพและความขัดแย้ง

ปัญหาชุมชน : จากจะนะ ถึง สะบ้าย้อย แล้วย้อนไปแม่เมาะ

หลายปีก่อนชาวบ้านอำเภोजะนะ จ. สงขลา ที่ใช้ชื่อว่า “กลุ่มคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซียและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง” ได้ออกมาคัดค้านโครงการที่พวกเขา(รวมทั้งนักวิชาการทั่วประเทศกว่าหนึ่งพันคน) เห็นว่าเป็นโครงการที่ “ไม่โปร่งใส ขัดรัฐธรรมนูญ และละเมิดสิทธิชุมชน” (ไม่ทำประชาพิจารณ์ให้ถูกต้อง อีไอเอก็ยังไม่ผ่านการพิจารณาของผู้ชำนาญการ) จนนำไปสู่เหตุการณ์ 20 ธันวาคม 2545 ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ

¹ ข้อมูลจาก Source : GDP : Economic and Finance Stats. Q1/ 2002, Bank of Thailand

www.bot.or.th/BOT_homepage/databank/EconData/Thai_Key/Thai_Key.asp

² การนำเข้าน้ำมันดิบ น้ำมันสำเร็จรูปและถ่านหิน (ยังไม่นับก๊าซธรรมชาติ) ในปี 2547 และ 2548 ประมาณ 5.4 และ 7.2 แสนล้านบาท ในขณะที่การส่งออกสินค้าเกษตรในปี 2547 ประมาณ 8.8 แสนล้านบาท ที่มา กรมธุรกิจพลังงาน และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

³ ข้อมูลจาก พลังไทย

ใช้กำลังสลายการชุมนุมอย่างสงบ จนนำไปสู่ศาลยุติธรรม ล่าสุดศาลอาญาได้ตัดสินว่าชาวบ้านไม่มีความผิด และศาลปกครองได้ตัดสินว่าตำรวจเป็นฝ่ายผิด ต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับชาวบ้าน ปัจจุบันชาวบ้านกลุ่มนี้ก็ยังยืนยันจะคัดค้านต่อไป

คนทั่วไปที่ถูกฝ่ายรัฐสร้าง “มายาภาพ” ว่าเรื่องพลังงานเป็นเรื่องของผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ชาวบ้านจะไปรู้อะไร นักวิชาการก็รับเงินต่างชาติมาคัดค้านโครงการ ต่างก็หลงเชื่อตามคำโฆษณาของรัฐบาล ต่างก็วางเฉยต่อความรุนแรงในแผ่นดิน

แท้ที่จริงแล้ว เขาควรจะต้องชวนชาวบ้านหาความจริง แล้วร่วมทำหน้าที่ของ “พลเมืองผู้ตื่นรู้ และร่วมกันสร้างสุข”

ขณะนี้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตกำลังลงพื้นที่เพื่อโหมโฆษณาชวนเชื่ออย่างหนักเพื่อที่จะ ขุดเหมืองลิกไนต์ที่ตำบลทุ่งพอ อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา จากการสำรวจพบว่าพื้นที่ดังกล่าวกินวงกว้างถึง 460 ตารางกิโลเมตร (หรือประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่น้ำในทะเลสาบสงขลา) มีลิกไนต์อยู่มากเป็นอันดับสองรองจากเหมืองแม่เมาะที่กำลังก่อปัญหาอย่างรุนแรง

หนังสือพิมพ์รายฉบับรายงานข่าวตรงกันว่า “ชาวสะบ้าย้อยกว่า 1,500 คน ชุมนุมทวงสิทธิ์ ขอเป็นกรรมการศึกษาเหมืองลิกไนต์” (18 เมษายน 49)

นี่คือสัญญาณของปัญหาที่เริ่มก่อตัวขึ้น เป็นสัญญาณที่ทุกภาคส่วนไม่ควรมองข้าม

อนึ่ง พื้นที่บริเวณนี้มีปัญหาทางสังคมมานานนับสิบปี แต่เริ่มรุนแรงจนเป็นส่วนหนึ่งของ “กรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ในสมัยรัฐบาลทักษิณ

คำถามที่พลเมืองผู้สร้างสุข ควรจะตั้งคำถามก็คือ เราขาดแหล่งพลังงานจริงหรือ เราไม่มีทางเลือกอื่นอีกแล้วหรือ หรือว่านี่คือแหล่งเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ที่สามารถทำกำไรก้อนโตให้กับกลุ่มของตนเอง

เมื่อเร็วๆ นี้ กลุ่มกรีนพีซ (พฤษภาคม 49) ได้ออกหนังสือชื่อ “แม่เมาะ ความตายจากถ่านหิน” เพื่อสื่อสารกับสังคมโดยรวม (ซึ่งเป็นผู้ใช้ไฟฟ้าจากแม่เมาะ รวมทั้งคนภาคใต้ด้วย) ผมขอนำภาพปกหนังสือมาลงไว้ที่นี่ด้วย อีกภาพทางขวามือเป็นภาพการเยี่ยมผู้ป่วยโดยอดีตสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (โปรดสังเกตหลอดยาแก้หอบหืดและถังออกซิเจน ผู้ป่วยรายนี้เป็นผู้พอมะมีฐานะในระยะแรก แต่ปัจจุบันต้องขายสมบัติเกือบหมดเพื่อรักษาตัวเอง)

รายงานของกรีนพีซชิ้นนี้ระบุว่า มีชาวบ้านที่เสียชีวิตจากภัยของโรงไฟฟ้าไปแล้วนับแต่เริ่มต้นประมาณ 300 คน อีก 30,000 คนต้องอพยพหนีความตาย

บทเรียนที่น่าสนใจและเก็บรับไปศึกษาในแวดวงวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ ก็คือ ข้อเสนอของชาวบ้านที่ว่า

“รัฐบาลต้องรับฟังหลักฐานที่มีใช้เพียงจากนักวิทยาศาสตร์ที่เป็นลูกจ้างของรัฐ แต่ต้องรวมถึงประจักษ์พยานของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในหลายๆ กรณี พวกเขามีชีวิตอยู่อย่างสิ้นหวังจากผลกระทบของโรงไฟฟ้าถ่านหิน ดังเช่นที่แม่เกาะ”

ผมเชื่อว่า ถ้าสังคมไทยได้รับทราบความจริงเช่นนี้ คงจะยอมไม่ได้ที่ปล่อยให้ชาวบ้านแม่เกาะต้องเผชิญกับความตาย เช่นเดียวกับชาวยุโรปที่ตื่นรู้ส่วนใหญ่ได้ร่วมกันผลักดันจนรัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนนโยบายพลังงานของประเทศ

ปฏิบัติการที่เป็นจริงของชาวเยอรมนี ก็คือ ทางรัฐบาล(หรือบริษัทจัดการไฟฟ้า) จะรับซื้อไฟฟ้าที่ผลิตจากถ่านหินในราคาที่สูงกว่าปกติ (ราคาประมาณ 5 บาทต่อหน่วย) เพราะถือว่าเป็นตัวทำลายสิ่งแวดล้อม แต่จะรับซื้อไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงสะอาดในราคาแพงกว่าปกติ (เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ในราคาหน่วยละ 25 บาท) แล้วนำไปเฉลี่ยขายให้ผู้บริโภคในราคาหน่วยละ 18 บาท เป็นต้น

ด้วยนโยบายราคาแบบ “เอื้ออาทร” ขนานแท้ทั้งต่อคนและสิ่งแวดล้อม เช่นนี้ ทำให้การใช้พลังงานสกปรกลดลง แต่พลังงานหมุนเวียนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้จริงมากขึ้น

พลังงานลมในภาคใต้

เจ้าหน้าที่รัฐอ้างมาตลอดว่า ลมในประเทศไทยไม่แรงพอที่จะทำไฟฟ้าได้ ทั้งๆ ที่ผลการศึกษาที่แหลมพรหมเทพ จ. ภูเก็ต สรุปว่า “เป็นที่น่าพอใจ”

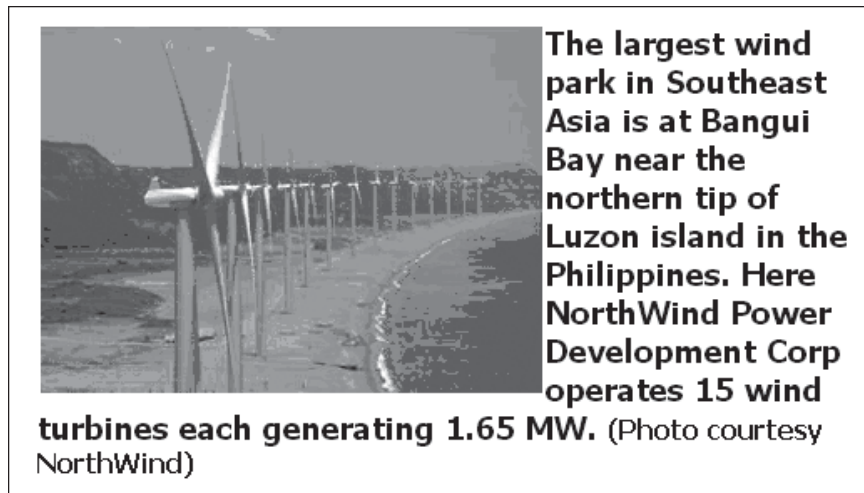
ในปี 2544 กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน ได้ศึกษาพบว่า “ภาคใต้บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และปัตตานี มีศักยภาพที่จะผลิตกังหันลมถึง 1,600 เมกะวัตต์ โดยใช้ความสูงที่ระดับ 50 เมตร”

ล่าสุดผลการศึกษาของธนาคารโลก (ค้นได้จาก google.com ภายใต้ชื่อ Wind Energy Resource Atlas Southeast Asia) พบว่า “ความเร็วลมที่ระดับความสูง 65 เมตรในประเทศไทยอยู่ในระดับดีถึงดีมาก (ความเร็วลมเฉลี่ย 7.0 ถึง 7.5 เมตรต่อวินาที) รวมกันถึง 761 ตารางกิโลเมตรและมีศักยภาพที่จะผลิตกระแสไฟฟ้าได้ถึง 3,067 เมกะวัตต์”

ในขณะที่ความต้องการไฟฟ้าสูงสุดใน 14 จังหวัดภาคใต้รวมกันมีเพียงประมาณ 1,500 เมกะวัตต์เท่านั้น ข้อมูลจากสมาคมพลังงานลมแห่งสหรัฐอเมริกา (<http://www.awea.org/pubs/factsheets/EconomicsofWind-March2002.pdf>) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนว่า ถ้าความเร็วลมเฉลี่ยที่ 7.15 เมตรต่อวินาที ราคาการผลิตไฟฟ้าจะอยู่ที่ 1.50 ถึง 1.97 บาทต่อหน่วยเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นกิจการขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ โดยที่จะได้ทุนคืนในช่วงเวลาประมาณ 8 ปีเท่านั้น

ขณะนี้กิจการกังหันลมกำลังก้าวหน้ามาก ทั้งทางเทคนิคและการลงทุน ประเทศในเอเชียซึ่งถูกอ้างว่าลมไม่แรงพอ เช่น อินเดีย เวียดนาม ศรีลังกา ฟิลิปปินส์ ต่างก็กำลังเอาใจจริงเอาจังกันมาก

ในที่นี้ผมขอนำภาพกังหันลมในประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งอยู่ในระดับเส้นรุ้งเดียวกันกับบ้านเรามาแสดงให้เห็น

The largest wind park in Southeast Asia is at Bangui Bay near the northern tip of Luzon island in the Philippines. Here NorthWind Power Development Corp operates 15 wind

turbines each generating 1.65 MW. (Photo courtesy NorthWind)

ขอแถมอีกสักนิดครับ ข้อมูลของกรีนพีซ จากฮ่องกง⁴ บอกว่า กังหันลมขนาด 0.8 เมกะวัตต์ สามารถผลิตไฟฟ้าได้เพียงพอสำหรับชาวฮ่องกง 420 ครอบครัว ชาวฮ่องกงโดยเฉลี่ยต่อหัวใช้ไฟฟ้ามากกว่าคนไทยเยอะ ดังนั้นสำหรับคนไทยแล้วอาจได้มากครอบครัวกว่านี้

ที่กล่าวมาแล้วเป็นกังหันลมขนาดใหญ่ ที่ใช้เงินลงทุนระดับร้อยล้านบาทต่อตัว แต่เมื่อเร็วๆ นี้ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ (18 พฤษภาคม 49) ว่า ผู้อำนวยการบริษัท เอสซีไอ แมนูแฟคเจอร์โรเจอร์ จำกัด (ซึ่งอยู่ในประเทศไทย) มีแผนจะผลิตกังหันลมบนหลังคาตึกสูงมาจำหน่ายในประเทศไทยและเอเชียภายในปีนี้

ข่าวบอกว่า ต้นทุนตกประมาณตัวละ 9 แสนบาท ผมค้นข้อมูลเพิ่มเติมจึงขอรูปรูปจากเมืองนอกมาให้คนไทยที่ถูกหลอกมานานได้ชมเป็นขวัญตาครับ

ถ้าบริษัทดังกล่าวไม่มีความมั่นใจในเรื่องความเร็วลม เขาคงไม่กล้าวางแผนถึงขนาดนี้ สำหรับการผลิตไฟฟ้า ขึ้นอยู่กับความเร็วลมซึ่งเป็นเรื่องละเอียดเกินไปที่จะกล่าวถึงในที่นี้

ไม้พืน

เรื่องนี้มีประเด็นที่น่าสนใจอยู่ 3 ประเด็น คือ

1. กล่าวเฉพาะจังหวัดสงขลาเพียงจังหวัดเดียว ขณะนี้มีการใช้ไม้พืนจากยางพาราในภาคอุตสาหกรรมปีละ 2.3 ล้านตัน แต่ประมาณครึ่งหนึ่งต้องขนส่งมาจากจังหวัดข้างเคียงระยะทางประมาณ 200 กิโลเมตร ในระยะแรกราคาไม้พืนกิโลกรัมละ 50 สตางค์ แต่ขณะได้เพิ่มขึ้นเป็น 90 สตางค์ต่อกิโลกรัม

คำถามก็คือว่า มันคุ้มกันหรือไม่กับการขนส่งในยุคน้ำมันแพง

2. ในแต่ละปีมีไม้ยางพาราที่สามารถเป็นเชื้อเพลิงได้ แต่ตกค้างอยู่ในสวน เฉพาะในจังหวัดสงขลาเพียงแห่งเดียวประมาณปีละ 2 แสนตัน ถ้านับทั้งภาคใต้น่าจะถึง 2 ล้านตัน ยางพวกนี้ต้องตัดทุกปีเพราะอายุแก่เกินไป

⁴ จาก Wind Guandoong (www.greenpeace.org.cn)

คำถามก็คือว่า ทำไมเราไม่ทำโรงไฟฟ้าขนาดเล็กในระดับตำบล โดยไม่ต้องขนส่งไม้ฟืนไปไกลให้เปลืองน้ำมันเล่นด้วยเล่า

เรื่องนี้สอดคล้องตรงเป้งเลยกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง (4 ธันวาคม 2540) ในประเด็นการขนส่ง ที่ว่า

“ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้อง ผลิตอาหารของตัวเองจะต้องทอผ้าใส่ให้ตัวเอง สำหรับครอบครัวอย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”

3. กล่าวโดยรวมทั้งภาคใต้ ในช่วง 5-6 ปีมานี้ มีที่นารกร้างว่างเปล่าเพิ่มขึ้น 5 แสนไร่⁵ เนื่องจากขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยว และรายได้ต่ำ (พื้นที่นาขนาด 15 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 1500 บาทต่อคนต่อปี)

ท่านที่เดินทางระหว่างจังหวัด คงจะเห็นว่าสองข้างทางมีที่นาว่างเปล่าอยู่มากมาย (ผมเคยนั่งรถยนต์ในประเทศเยอรมนีประมาณ 500 กิโลเมตร แต่ไม่พบที่ดินว่างเปล่าแม้แต่ตารางเมตรเดียว-ไม่ได้เวอร์นะครับ)

ถ้าเราเปลี่ยนที่ว่างเหล่านี้มาปลูกไม้โตเร็วเพื่อทำเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า ซึ่งไม่มีปัญหาเรื่องไม่มีตลาด ถ้ารัฐบาลปรับเปลี่ยนนโยบายมาสนับสนุน

ผมยังไม่มีความที่แน่ชัดว่า ไม้ฟืนที่ตันจึงจะเพียงพอกับการผลิตไฟฟ้าขนาดเท่า นั้นเท่านี้วัด แต่ผมทราบจากข้อมูลของประเทศฟินแลนด์ว่า ไม้ฟืนหนึ่งกิโลกรัมให้ค่าความร้อนได้เท่ากับน้ำมันเตาครึ่งลิตร ปัจจุบันราคาน้ำมันเตาประมาณ 20 บาทต่อลิตร ดังนั้นมูลค่าทางเศรษฐกิจของไม้ฟืนจึงไม่อาจมองข้ามได้เลย แต่บ้านเรามองข้ามเฉย เพราะอะไร?

ถ้าทำได้จริงชาวบ้านในชนบทจะหายยากจนไหม? จะว่างงานไหม? จะต้องอพยพเข้าเมืองให้เกิดผลกระทบทั้งตนเอง การจราจรและชุมชนในเมืองไหม?

ผมเพิ่งทราบจากคุณประมวล รุจนเสถียร (เมืองไทยรายสัปดาห์ 23 มิถุนายน 49) ว่า “จริงๆแล้วทัศนียังไม่ทราบเลยว่า จะแก้ความจนด้วยวิธีใด นอกจากสร้างความหวังลงให้กับชาวรากหญ้าเท่านั้น”

อย่างไรก็ตาม เรื่องพลังงานดังกล่าวจะเป็นจริงได้ ก็ต่อเมื่อทางการไฟฟ้าต้องรับซื้อไฟฟ้าที่ชาวบ้านผลิต ได้ เรื่องนี้ในประเทศยุโรปเขาได้ตราเป็นกฎหมายเรียกว่า “Feed in tariff law”

ใครก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นคนเดียวหรือกลุ่มคนที่ผลิตไฟฟ้าได้ สามารถขายไฟฟ้าของตนเข้าสู่สายส่งเพื่อให้การไฟฟ้านำไปขายต่อได้โดยอัตโนมัติ

ราคาซื้อขายไฟฟ้าก็เป็นแบบเอื้ออาทร เพื่อคุณภาพชีวิตหรือ “ความสุขของส่วนรวม” และสิ่งแวดล้อม

การผลิตไฟฟ้าจากกังหันลม ไม้ฟืน และเซลล์แสงอาทิตย์ ถ้าไม่สามารถขายไฟฟ้าเข้าสู่สายส่งรวมได้ก็ไม่สามารถทำได้เลย

⁵ พื้นที่การเกษตรในภาคใต้มีประมาณ 19 ล้านไร่ ทำนาข้าวประมาณ 3 ล้านไร่ ปลูกพืชผลการเกษตร 14 ล้านไร่

พืชน้ำมัน

ภาคใต้เรามีพืชน้ำมันเป็นจำนวนมาก เช่นปาล์มน้ำมัน มะพร้าว สบู่ดำ เป็นต้น เป็นจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วไปเกือบทุกจังหวัด

ปัจจุบัน เทคนิคในการเปลี่ยนผลผลิตเหล่านี้มาเป็นน้ำมันเชื้อเพลิง ไม่มีปัญหาใดๆ ชาวบ้านธรรมดา ก็ทำได้ อาจจะมีบ้างในประเด็นการเพิ่มคุณค่าให้กับ “ของเหลือ” ในกระบวนการผลิตที่จะต้องส่งเสริมและทำวิจัยกันบ้าง

แต่สาเหตุสำคัญและเป็นหัวใจที่ทำให้ธุรกิจดังกล่าวเป็นง่อยอยู่ในเวลานี้ ก็คือนโยบายทางการเมือง หรือนโยบายทางภาษีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ใครก็ตามที่คิดจะส่งเสริมกิจการนี้ จะไม่มีทางเป็นไปได้เลย ถ้าไม่แตะต้องเรื่องภาษี

จากการศึกษาต้นทุนของกลุ่มสหภาพยุโรปพบว่า น้ำมันไบโอดีเซลจะสามารถแข่งขันกับน้ำมันดีเซลจากฟอสซิลได้อย่างอิสระหรือยืนแลกหมัดกันแบบตัวต่อตัวกันได้ได้อย่างสบาย ก็ต่อเมื่อราคาน้ำมันดิบอยู่ที่ 88 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปี 2545 ต้นทุนการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลจะเป็นสองเท่าของน้ำมันดีเซลจากฟอสซิล แต่กลับพบว่า ราคาไบโอดีเซลในเยอรมนีมีราคาต่ำกว่า คือต่างกันถึงประมาณ 5 บาทต่อลิตร

ที่เป็นเช่นนี้ได้เพราะนโยบายภาษีของรัฐบาลครับ

ประเทศเขามีภาษีสิ่งแวดล้อมต่อน้ำมัน แต่ไบโอดีเซลได้รับการยกเว้นภาษี จึงสามารถแข่งขันกับน้ำมันฟอสซิลได้

รัฐมนตรีพลังงานของไทยในขณะนั้น (นพ. พรหมมินทร์ เลิศสุริย์เดช) เคยกล่าวว่า “ถ้าราคาปาล์ม น้ำมันกิโลกรัมละ 3 บาท ต้นทุนการผลิตไบโอดีเซลจะอยู่ที่ลิตรละ 14 บาท

การกล่าวเช่นนี้เป็นการกล่าวที่มีข้อมูลพร้อม แต่ขาดวิสัยทัศน์ทางการเมือง

ในเรื่องเอทานอล (ethanol) ที่ผลิตจากพืช เช่น อ้อย มันสำปะหลัง (ซึ่งไม่ค่อยมีในภาคใต้) ทั้งๆ ที่รัฐบาลประกาศจะส่งเสริมอย่างเต็มที่ แต่ในที่สุดก็ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

เพื่อให้เห็นความเอาใจจริงเอาใจในระดับโลก ผมขอเพิ่มข้อมูลอีกนิดว่า

“ในช่วง 5 ปี จากปี 2543 ถึง 2548 ทั่วโลกผลิตเอทานอลเพิ่มขึ้นถึงมากกว่าหนึ่งเท่าตัว ทั้งๆ ที่การใช้น้ำมันจากฟอสซิลลดลงถึง 7% ในช่วงเวลาเดียวกัน”^๑

สถานการณ์ในบ้านเราเป็นอย่างไร อยากจะฝากให้ท่านผู้อ่านติดตามด้วยครับ

ไฟฟ้าจากไบโอแก๊ส

ของเสียจากชุมชนในเขตเทศบาล โรงฆ่าสัตว์ ฟาร์มหมู หรืออื่นๆ สามารถนำมาทำไฟฟ้า

^๑ The Worldwatch Institute for the German Federal Ministry of Food, Agriculture and Consumer Protection (BMELV)

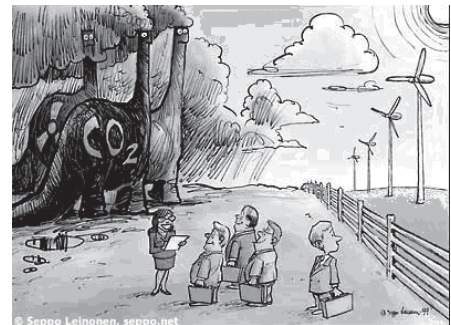
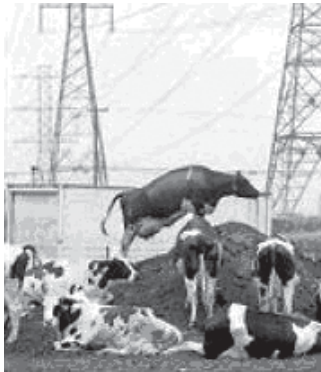
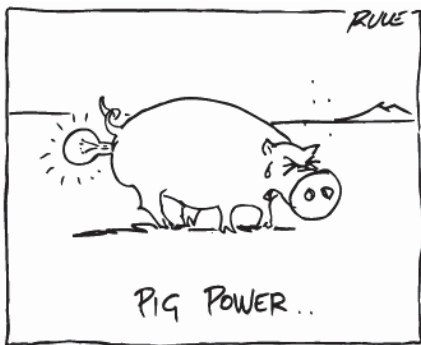
ได้ทั้งสิ้น เพื่อนของผมที่มีประสบการณ์ด้านนี้ กล่าวว่า “เลี้ยงหมู 3-4 ตัว ก็สามารถนำก๊าซมาผลิตถ่านได้เรียบร้อยแล้ว”

ข้อมูลที่เป็นเชิงวิชาการมากกว่านี้คือ “หมู 1 ตัว สามารถผลิตไบโอแก๊สได้มูลค่า 1 บาทต่อวัน”

ตัวอย่างที่น่าสนใจก็คือโรงไฟฟ้าจากขี้หมู ที่บ้านทุ่งขมิ้น อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ที่เริ่มต้นจากกลิ่นเหม็นรบกวนชุมชน แต่ในที่สุดก็สามารถเปลี่ยนมาเป็นโรงไฟฟ้าได้ หรือสามารถ “สร้างสุข” ได้

ใน 12 ประเทศของสหภาพยุโรปมีโรงไฟฟ้าจากก๊าซชีวภาพรวมกัน 765 โรง โดยเฉพาะในเยอรมนีประเทศเดียวมีถึง 500 โรง นอกจากนี้กลุ่มสหภาพยุโรปมีแผนการจะผลิตก๊าซชีวภาพเพิ่มขึ้นจากปี 2544 ขึ้นอีกถึง 7 เท่าตัวภายในปี 2563⁷

ในที่นี้ ขอนำรูปคล้ายๆ มาให้ดูเล่น

สรุป

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด พอสรุปได้ว่าภาคใต้ของเรามีแหล่งพลังงานที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมอีกมากมาย สิ่งที่มีขาดมีเพียง 2 อย่าง คือ

หนึ่ง นโยบายของนักการเมืองที่จะใช้พลังงานจาก ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ เพราะเป็นกิจการที่ผูกขาดให้กับกลุ่มตนเพียงไม่กี่ตระกูล สามารถทำกำไรมหาศาลให้กลับกลุ่มทุนซึ่งก็คือกลุ่มเดียวกับนักการเมือง

สอง ขาดการเอาใจใส่และรับรู้อย่างจริงจังของผู้บริโภค ในทัศนะของผมแล้ว “การสร้างสุข” ต้องเริ่มจากผู้ตื่นรู้ ร่วมกันผลักดันให้เป็นนโยบายสาธารณะให้จงได้

ขออีกอย่างครับ คือ พลังใจในการขับเคลื่อนงาน เราควรจะเชื่อว่า คนส่วนน้อยก็สามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ได้ (The law of the few)

และสุดท้ายขอท่านผู้อ่านโปรดพิจารณาความหมายจากภาพการ์ตูนข้างล่างนี้ อาจจะเป็นข้อสรุปของบทความนี้ทั้งหมดก็ได้ ครับผม

⁷ พลังยกกำลังสาม ประสาท มีแต่มี เมษายน 2549

แผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับภาคใต้

1. ภาคใต้ตอนบน ได้แก่ แผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก (Western Seaboard Regional Development Master Plan : WSB)
2. ภาคใต้ตอนกลาง ได้แก่ แผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (Southern Seaboard Regional Development Master Plan : SSB)
3. ภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่
 - 1) แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 2) แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ปันง-สงขลาโดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ
 - 3) โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย
4. โครงการขนาดยักษ์อื่น ๆ เช่น
 - 1) โครงการคลองกระ
 - 2) โครงการเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซธรรมชาติอาเซียน (Trans-ASEAN Gas Pipeline)

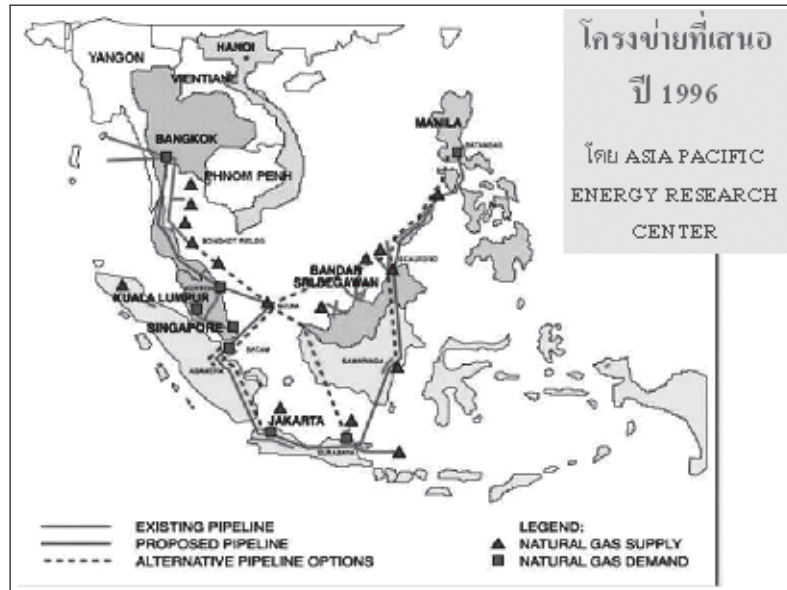
โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ (Gas Separation Plant Project, GSP)

โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ (Gas Separation Plant Project, GSP) เป็นหนึ่งในโครงการท่อก๊าซธรรมชาติและโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย ซึ่งเกิดขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลมาเลเซีย ในปี พ.ศ. 2522 ทั้งสองรัฐบาลได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding หรือ MOU) ในการจัดตั้งองค์การร่วม (Malaysia-Thailand Joint Authority หรือ MTJA) เพื่อรวมสิทธิแทนรัฐบาลทั้งสองในการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรปิโตรเลียมในพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (Malaysia-Thailand Joint Development Area หรือ JDA) ซึ่งองค์การร่วมได้จัดตั้งแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2540 จากนั้นในปี พ.ศ. 2543 ปิโตรเลียมไทยและบริษัทเปโตรนาสของมาเลเซีย ได้ลงนามในข้อตกลงเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากพื้นที่ JDA เท่ากัน และจัดตั้งบริษัท ทรานส์ไทย-มาเลเซีย (ประเทศไทย) ขึ้น

พื้นที่ที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย หรือ พื้นที่ JDA เป็นพื้นที่เหลี่ยมล้ำบริเวณไหล่ทวีปของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย มีพื้นที่ประมาณ 7,250 ตารางกิโลเมตร จุดศูนย์กลางพื้นที่อยู่ห่างจากจังหวัดปัตตานี 180 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดสงขลา 260 กิโลเมตร และห่างจากโกตาบารู รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย 150 กิโลเมตร มีการสำรวจพบแหล่งก๊าซธรรมชาติซึ่งคาดว่าจะมีปริมาณสำรองถึง 10 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต

สำหรับโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ การปิโตรเลียมไทยและบริษัทเปโตรนาสได้ว่าจ้างบริษัท Team Consulting Engineering ศึกษาเบื้องต้นถึงความเป็นไปได้ของที่ตั้งโรงแยกก๊าซธรรมชาติและเส้นทางแนวท่อส่งก๊าซ จากการศึกษาข้อจำกัดทางสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นพบว่า พื้นที่บ้านตลิ่งชัน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็น

พื้นที่ที่มีความเหมาะสม โดยมีระยะทางท่อบนบก 96 กิโลเมตร และระยะทางท่อในทะเล 255 กิโลเมตร นอกจากนี้ การปิโตรเลียมไทยและบริษัทเปโตรนาสได้ว่าจ้าง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทำการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม(EIA)โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติและเส้นทางแนวท่อส่งก๊าซ

การดำเนินการตั้งแต่ต้นของโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ (Gas Separation Plant Project, GSP) ได้ก่อให้เกิดปัญหาการต่อต้านของประชาชนในพื้นที่อย่างรุนแรง ด้วยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้อ้างถึงความไม่สมบูรณ์ของการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม(EIA)

